

شکاف جنسیتی در سال (2008)*

"گزارش فورم اقتصاد جهانی"

تقدیم به عشا مومنی و تمامی تلاشگران برابر حقوقی و رفع نابرابری های جنسی

حمید حمیدی- نوامبر 2008 - آبان 1387

گزارش شکاف جنسیتی در سال 2008، که مجمع جهانی اقتصاد آن را تدوین کرده است، منتشر شد. این گزارش یکی از مهمترین و کاربردیترین گزارشها در سطح جهانی است که با بررسی وضعیت 130 کشور جهان، میزان نابرابری بین زنان و مردان را مشخص ساخته و راهحلهای مناسبی برای کم کردن شکاف جنسیتی بین زنان و مردان ارائه داده است.

در این گزارش ایران در رتبه 116 از 130 کشور مورد بررسی، قرار گرفت. (ایران در سال 2007 در بین 128 کشور مورد بررسی در رتبه 118 و در سال 2006 در بین 115 کشور در رتبه 108 قرار داشت.) یافتههای این گزارش نشان میدهد که هیچ کشوری در دنیا وجود ندارد که شکاف جنسیتی در آن بهطور کامل از بین رفته باشد و فقط کشورهای اروپای شمالی به موفقیتهایی در باریکتر کردن این شکاف دست یافتهاند. مثلاً حکومت نروژ توانسته بیش از 82 درصد از عوامل ایجاد شکاف جنسیتی، در داخل کشور خود را از بین ببرد. کشورهای فنلاند، سوئد، ایسلند، نیوزیلند، فیلیپین، دانمارک، ایرلند و هلند 9 کشوری هستند که به ترتیب بعد از نروژ قرار دارند و توانستهاند جایگاههای دوم تا دهم این رتبهبندی را به خود اختصاص دهند. ده رتبه آخر جدول نیز متعلق به کشورهای نپال، بحرین، اتیوپی، ترکیه، مصر، مراکش، بنین، پاکستان، عربستان سعودی، چاد و یمن می باشد. فیلیپین تنها کشور آسیایی است که در بین 10 کشور برجسته دیده میشود و آفریقای جنوبی، با کسب رتبه 22، نخستین کشور آفریقای پیشرو در زمینه از بین بردن شکاف جنسیتی لقب گرفته است. ایران در میان 130 کشور مورد بررسی در رده 116 جای گرفته و تنها 4 رتبه با آخرین ده کشور رتبه های آخر فاصله دارد. مجمع جهانی اقتصاد هدف از مقایسه میزان برابری زنان و مردان در این 130 کشور را روشن کردن نقاط قوت و ضعف آنها در این حوزه برای آگاهی دولت‌هایشان و نیز ایجاد امکان سیاستگذاری و برنامه‌ریزی براساس تجربیات کشورهای موفق در زمینه از بین بردن شکاف جنسیتی اعلام کرده است. این گزارش تلاش دارد، با ارائه آمار و اطلاعات مقایسه‌ای بین دو جنس در محورهای اقتصادی، آموزشی، بهداشتی و سیاسی، در نهایت جهان را به شرایط برابری جنسیتی بین زنان و مردان رهنمون سازد و از این راه به شکاف و تبعیضی که بر کیفیت زندگی نیمی از جمعیت جهان اثر گذاشته خاتمه دهد.

این گزارش بر مبنای چهار مشخصه به شرح زیر تهیه گردیده است.

(شاخص های بررسی در شکاف جنسیتی در سال 2008)

1- مشارکت و فرصت های اقتصادی بر اساس دستمزد، سطح مشارکت و دستیابی به اشتغال با مهارت های بالا

Economic Participation and Opportunity

2- امکان و دستیابی به آموزش از سطوح ابتدائی تا سطوح متوسطه

Educational Attainment

3- توانمندی سیاسی بر اساس مشارکت و حضور در ساختارهای سیاسی و تصمیم گیرنده قدرت

Health and Survival Subindex

4- بهداشت و امید به زندگی با لحاظ نمودن نسبت جنسی

Political Empowerment

جدول کامل سال 2008 را اینجا می توانید مشاهده کنید.

(برای دیدن این گزارش نیاز به برنامه اکسل-آفیس دارید. با نگهداشتن دکمه س-تی-ار-ال بر روی کیبورد، همزمان بر enter کلیک کنید.)

در ستونهای (1-11) این گزارش به امتیازات و رتبه های کسب شده توسط کشورها و هم چنین مقایسه این امتیازات با سالهای 2006 و 2007 پرداخته شده است. در ستونهای (12-15) به شاخص های این بررسی اشاره میگردد.

در ستون (1) نام کشورهای بررسی شده آمده است.
در ستون (2) رتبه کشورها در سال 2008 می باشد.
در ستون (3) مجموع امتیازات کشور مربوطه را ملاحظه می کنید.
در ستون (4) رتبه کشور در سال 2008 در بین 128 کشو در سال 2007 بررسی شده است.
در ستون (5) رتبه کشور را در سال 2007 نشان داده می شود.
در ستون (6) مجموع امتیازات کشور در سال 2007 نشان داده میشود.
در ستون (7) رتبه کشور را در سال 2006 نشان داده می شود.
در ستون (8) مجموع امتیازات کشور در سال 2006 نشان داده میشود.
در ستون (9) تفاوت امتیازات سال 2007 و 2008 نشان داده شده است.
در ستون (10) تفاوت امتیازات سال 2006 و 2007 نشان داده شده است.
در ستون (11) تفاوت امتیازات سال 2006 و 2008 نشان داده شده است.

همانگونه که اشاره گردید، این گزارش شکاف جنسیتی را با چهار شاخص - دسترسی اقتصادی، آموزشی، بهداشتی و سیاسی - میسنجد و به این ترتیب، چشم اندازی ملی از وضعیت اعمال نگرش های مربوط به جنسیت در هر کشور به دست می دهد. شاخص های چهارگانه دسترسی به فرصت ها و مشارکت اقتصادی، دسترسی به آموزش، دسترسی به بهداشت و سلامت، و توانمندی سیاسی زنان هر یک دارای زیرشاخه هایی هستند که مجموعاً در 14 محوریه آن پرداخته شده است.

شاخص های بررسی:

در ستون (12) مشارکت و فرصت های اقتصادی بر اساس دستمزد، سطح مشارکت و دستیابی به اشتغال با مهارت های بالا نشان داده میشود.

Economic Participation and Opportunity

در ستون (1-12) رتبه کشور با توجه به مشخصه فوق نشان داده شده است.
در ستون (2-12) امتیاز کسب شده از وضعیت این مشخصه در کشور نشان داده شده است.

در ستون (13) امکان و دستیابی به آموزش از سطوح ابتدائی تا سطوح پیشرفته نشان داده میشود.

Educational Attainment

در ستونهای (1-13) و (2-13) رتبه و امتیاز کسب شده از این مشخصه نشان داده میشود.

در ستون (14) توانمندی سیاسی بر اساس مشارکت و حضور در ساختارهای سیاسی و تصمیم گیرنده قدرت نشان داده میشود.

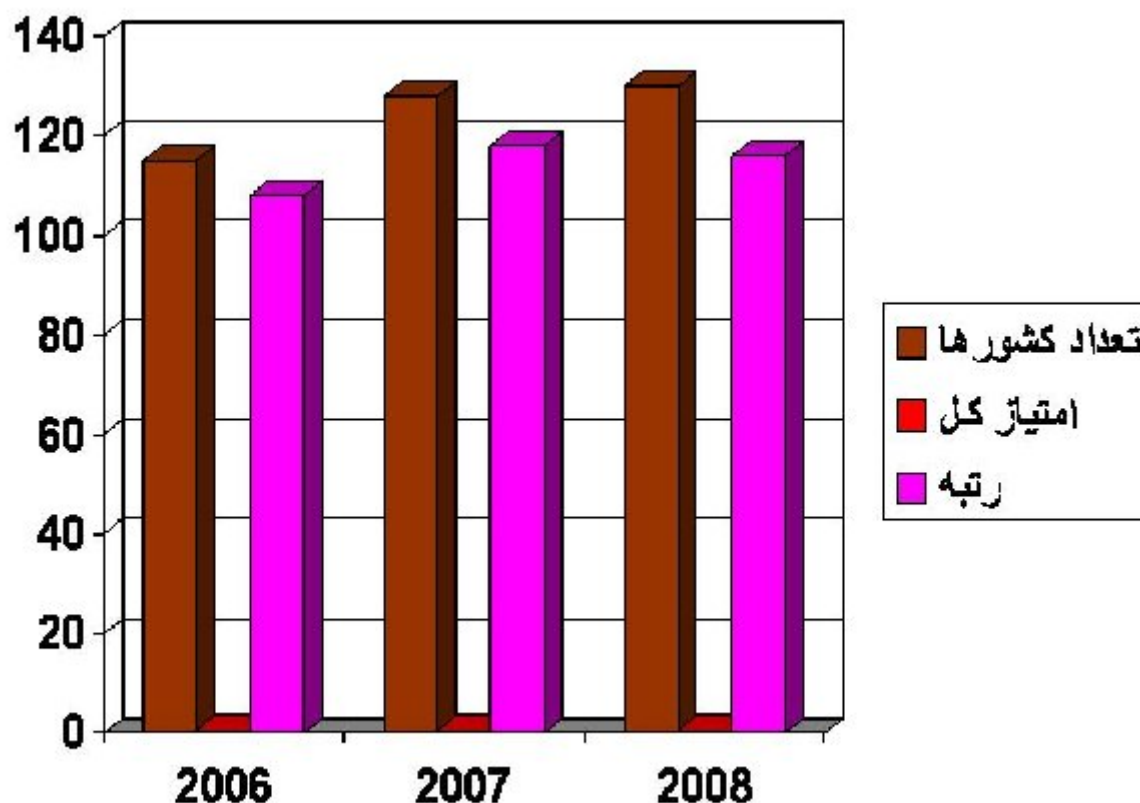
Health and Survival Subindex

در ستونهای (1-14) و (2-14) رتبه و امتیاز کسب شده از این مشخصه نشان داده میشود.

در ستون (15) بهداشت و امید به زندگی با لحاظ نمودن نسبت جنسی در کشور مورد بررسی نشان داده میشود.

Political Empowerment

در ستونهای (1-15) و (2-15) رتبه و امتیاز کسب شده از این مشخصه نشان داده میشود.

نمودار شکاف جنسیتی در ایران در مقایسه با کل کشورها
جزئیات بررسی شاخص های شکاف جنسی در ایران در سال 2008
اطلاعات مربوط به نابرابری جنسی در ایران بشرح جدول زیر می باشد.

شاخص های مورد بررسی شکاف جنسی در ایران	رتبه	امتیاز	نمونه متوسط	زن	مرد	نسبت زن به مرد
در حوزه های اقتصادی	118	0,449	0,587			
الف- مشارکت نیروی کار	106	0,55	0,69	42%	76%	0,55
ب- پرداخت برابر مزد برای کار مشابه	114	0,52	0,64	*	*	0,52
ج- درآمد به دلار	107	0,39	0,51	4,475\$	11363\$	0,39
د- حضور زنان در مقامات مدیریتی و قانونگذاری	87	0,19	0,28	16%	84%	0,19
ر- کارگران فنی و حرفه ای	87	0,51	0,072	34%	66%	0,51
در حوزه آموزشی	92	0,965	0,929			
نرخ با سواد	98	0,88	0,87	79%	90%	0,88
ثبت نام در آموزش ابتدائی (مرحله اول)	1	1	0,97	100%	91%	1,1
ثبت نام در آموزش دوره راهنمایی (مرحله دوم)	102	0,94	0,92	75%	79%	0,94
ثبت نام در آموزش متوسطه (مرحله سوم)	1	1	0,86	28%	25%	1,11
بهداشت و سلامت و امید به زندگی	60	0,978	0,958			
نسبت جنسی در بدو تولد (زن/مرد)	1	0,94	0,92			0,95
امید به زندگی (استاندارد های جهانی)	71	1,05	1,04	59	56	1,05
توانمندی و حضور و مشارکت در حوزه سیاسی	128	0,017	0,163			
زنان در مجلس	120	0,03	0,21	3%	97%	0,03
زنان در حوزه های وزارتی	126	0,03	0,17	3%	97%	0,03

0	50	0	0,13	0	40	سالهای ریاست زنان در دولت (در 50 سال گذشته)
---	----	---	------	---	----	---

متن کامل گزارش سال 2008 در رابطه با کشور ایران را در اینجا میتوانید ملاحظه کنید

همانگونه که در جداول بالا ملاحظه می کنید، نابرابری جنسیتی در ایران نسبت به سال 2007 به شرح زیر قابل بررسی می باشد:

افزایش در حوزه اقتصادی از رتبه 123 در سال 2007، به رتبه 118 در سال 2008 (کاهش شکاف جنسیتی)

کاهش در حوزه آموزشی از رتبه 90 در سال 2007، به رتبه 92 در سال 2008 (افزایش شکاف جنسیتی)

کاهش در حوزه سلامت و بهداشت از رتبه 58 در سال 2007، به رتبه 60 در سال 2008 (افزایش شکاف جنسیتی)

کاهش در حوزه توانمندی و مشارکت سیاسی از رتبه 122 در سال 2007، به رتبه 128 در سال 2008 (افزایش شکاف جنسیتی)

جزئیات بررسی شاخص های شکاف جنسی در ایران در سال 2007

اطلاعات مربوط به نابرابری جنسی در ایران بشرح جدول زیر می باشد.

شاخص های مورد بررسی شکاف جنسی در ایران	رتبه	امتیاز	نمونه متوسط	زن	مرد	نسبت زن به مرد
در حوزه های اقتصادی	123	0,395	0,577			
الف- مشارکت نیروی کار	106	0,54	0,69	41%	76%	0,54
ب- پرداخت برابر مزد برای کار مشابه	*	*	0,64	*	*	*
ج- درآمد به دلار	104	0,38	0,5	4,122\$	10,830\$	0,38
د- حضور زنان در مقامات مدیریتی و قانونگزاری	90	0,15	0,26	13%	87%	0,15
ر- کارگران فنی و حرفه ای	83	0,49	0,68	33%	67%	0,49
در حوزه آموزشی	90	0,958	0,916			
نرخ با سوادی	97	0,84	0,85	70%	84%	0,84
ثبت نام در آموزش ابتدائی (مرحله اول)	1	1	0,97	100%	91%	1,1
ثبت نام در آموزش دوره راهنمایی (مرحله دوم)	96	0,94	0,92	75%	79%	0,94
ثبت نام در آموزش متوسطه (مرحله سوم)	1	1	0,81	25%	23%	1,09
بهداشت و سلامت و امید به زندگی	58	0,978	0,958			
نسبت جنسی در بدو تولد (زن/مرد)	1	0,94	0,92	49%	51%	0,94
امید به زندگی (استاندارد های جهانی)	70	1,05	1,04	59	56	1,05
توانمندی و حضور و مشارکت در حوزه سیاسی	122	0,031	0,142			
زنان در مجلس	120	0,04	0,19	4%	96%	0,04
زنان در حوزه های وزاراتی	97	0,07	0,13	7%	93%	0,07
سالهای ریاست زنان در دولت (در 50 سال گذشته)	42	0	0,11	0	50	0

این جدول در سال 2006 بشرح زیر بود:

شاخص های فرعی شکاف جنسی	رتبه	امتیاز	متوسط نمونه	زن	مرد	نسبت زن به مرد
فرصت ها و مشارکت اقتصادی	113	0.359	0.596			
مشارکت نیروی کار	97	0.52	0.69	39%	74%	0.52
برابری پرداخت برای کار مشابه	--	--	0.64			
درآمد به دلار	111	0.28	0.52	3.094	10.856	0.28
قانونگذاران، کارکنان علیرتبه و مدیران	84	0.15	0.37	13%	87%	0.15
کارگران حرفه ای و فنی	76	0.49	0.79	33%	67%	0.49
دسترسی به آموزش	79	0.953	0.939			
درج دلسوانی	87	0.84	0.91	70%	84%	0.84
ثبت نام در آموزش ابتدایی	69	0.99	0.97	88%	89%	0.99
ثبت نام در آموزش راهنمایی	86	0.94	0.94	76%	80%	0.94
ثبت نام در آموزش متوسطه	1	1.00	0.86	24%	21%	1.11
بهداشت و بقا	52	0.978	0.973			
نسبت جنسی در بدو تولد (زن/مرد)	1	0.94	0.94	40%	51%	0.95
امید به زندگی سالم	62	1.05	1.04	59.1	56.1	1.05
توانمندی سیاسی	109	0.04	0.22			
زن در مجلس	107	0.04	0.22	4%	96%	0.04
زن در موفیت های وزارتی	88	0.07	0.21	7%	93%	0.07
سلفهای ریاست زن در دولت (از 50 سال)	41	0.00	0.04	0	50	0.00

نتایج حاصل از اطلاعات این جدولها نشان دهنده آن است که در سرتاسر جهان، تلاش برای کاهش یا بستن شکاف جنسیتی مخصوصاً در شاخص های دسترسی به آموزش و بهداشت و سلامت وجود دارد. در حالی که در 130 کشور مورد بررسی بیش از 5.5 میلیارد نفر از جمعیت جهان زندگی می کنند، زنان درصد کمی از پست های سیاسی ارشد جوامع مختلف دنیا را در اختیار دارند.

در دو منطقه اقیانوسیه و 15 کشور اتحادیه اروپا، بطور میانگین 75 درصد موارد شکاف جنسیتی بسته شده و امریکای شمالی، اروپای غربی و امریکای لاتین هم، با بستن بطور میانگین حدود 65 درصد از موارد شکاف جنسیتی در کشور هایشان، در جهت کاهش شکاف های جنسیتی گام بر می دارند. آسیا، کشورهای زیر خط صحرائی آفریقا و خاورمیانه آخرین مناطقی هستند که تلاش می کنند اقدامات مؤثری برای بستن شکاف جنسیتی انجام دهند. در کشورهای خاورمیانه، حدود نیمی از موارد شکاف جنسیتی بسته شده و این وضعیت بدین معناست که زنان در این کشورها فقط به نیمی از فرصت ها و منابع برای رسیدن به برابری با مردان دسترسی دارند. چهار کشور اروپای شمالی شامل نروژ (1)، فنلاند (2)، سوئد (3) و ایسلند (4) پیشروان غلبه بر شکاف جنسیتی بین زنان و مردان اند. هرچند هنوز هیچ کشوری نتوانسته به طور کامل به برابری جنسیتی دست یابد، نروژ و دیگر کشورهای اروپای شمالی توانسته اند 80 درصد این شکاف ها را از بین ببرند. این کشورها موقعیت مناسبی برای ارائه پیشنهادهای اجرایی به سایر کشورهای جهان دارند.

در این کشورها، توانمندسازی سیاسی زنان نیز با موفقیت همراه بوده است. این کشورها، تنها کشورهایی در جهان هستند که در آن زنان و مردان به تعداد مساوی در مشاغل وزارتی و مجلس حضور دارند. در نروژ، فنلاند، ایسلند، و دانمارک، زنان یک سوم سمت های وزارت و نمایندگی مجلس را دارا هستند. کشورهای اروپای شمالی پیشینه خوبی در توانمندی سیاسی زنان دارند.

کشورهای این منطقه همچنین در شاخص دسترسی به فرصت ها و مشارکت اقتصادی نیز پیشرو هستند و از این جهت در بین 20 کشور برتر جهان جای گرفته اند. در این کشورها، زنان اکثر مشاغل حرفه ای و تکنیکی را به خود اختصاص داده اند و یک سوم کارمندان عالی رتبه، قانونگذاران و مدیران ارشد در کشورهای اروپای شمالی زن هستند.

همانگونه که بدان اشاره گردید، ایران در شاخص دسترسی به فرصت ها و مشارکت اقتصادی، با کسب رتبه 118 از بین 130 کشور، در جایگاه خوبی نیست و بجز در زیرشاخه مشارکت نیروی کار، نسبت زنان به مردان در

بقية زیرشاخه‌ها حتی به نصف نیز نمی‌رسد. نسبت حضور زنان در زیرشاخه کارمندان عالی‌رتبه و قانونگذار فقط 17 درصد و نسبت درآمد زنان به مردان 31 درصد است. نسبت کارمندان عالی‌رتبه و قانونگذار زن 15 درصد در مقابل 85 درصد مرد است و توزیع جنسی کارگزاران فنی و حرفه‌ای نیز با 34 درصد زن و 66 درصد مرد در وضعیت کاملاً نابرابری قرار دارد. میزان درآمد زنان و مردان در ایران، با اختلاف فاحش زنان 3 درصد و مردان 10 درصد، رتبه جهانی ایران را در این زمینه به 111 از میان 115 کشور مورد بررسی تنزل داده است.

این ارقام از واقعیت‌های تلخی درباره وضعیت زنان در بازار کار و اقتصاد ایران پرده برمی‌دارد. نسبت کسب درآمد زنان ایرانی به مردان 3 در مقابل 10 است و این نسبت گواه نابرابری کامل آنان با مردان است. ایران گرچه توانسته در شاخص دسترسی به آموزش کمی قوی‌تر از شاخص‌های دیگر ظاهر شود، اما رتبه 79 جهانی پیشرفت بزرگی محسوب نمی‌شود. البته این رتبه در مقایسه با برخی کشورهای همسایه و حتی منطقه می‌تواند قابل توجه باشد. رتبه ایران در نسبت ثبت‌نام زنان به مردان در آموزش متوسطه در جهان یک است که این رتبه می‌تواند نویددهنده گسترش آموزش متوسطه در میان زنان ایرانی در مقایسه با مردان باشد. البته باید توجه داشت که افزایش میزان باسوادی زنان نسبت به مردان، تنها معلول برنامه‌ریزی‌های خاص دولت نبوده است.

همان‌گونه که از اطلاعات جدول بالا برمی‌آید، ایران در شاخص توانمندی سیاسی زنان وضعیت قابل توجه و مناسبی ندارد. کسب دو امتیاز صفر در زیرشاخه سال‌های ریاست زنان در مشاغل ریاست جمهوری و نخست‌وزیری و همچنین کسب امتیاز ضعیف 0/03 در زیرشاخه میزان حضور زنان در مجالس قانونگذاری به کسب رتبه 120 در جهان در شاخص توانمندی سیاسی زنان انجامیده است.

این شاخص نشان می‌دهد که وجود موانع بسیار برای به‌کارگیری زنان در مشاغل سیاسی و ارشد حکومتی می‌تواند تأثیر بسیاری در گسترش شکاف جنسیتی بین زنان و مردان داشته باشد. به گواه نتایج این گزارش، به استثنای ایران، بقیه کشورهای ضعیف در شاخص توانمندی سیاسی زنان، تلاش‌های خوبی در جهت تقویت این شاخص از خود نشان داده‌اند. درحالی‌که ایران، با وضعیت کاملاً نابرابر زنان که در زیرشاخه سال‌های ریاست زنان در مشاغل وزارتی آشکار است، حتی گام کوچکی در راه ظرفیت‌سازی برای پذیرش حضور زنان در مشاغل ارشد دولتی برنداشته است.

در مجموع ایران، با کسب رتبه جهانی 116 در بین 130 کشور مورد بررسی، وضعیت به‌هیچ‌وجه مطلوبی در برابری جنسیتی ندارد. کشور آفریقایی موریتانی، که جزو 10 کشور فقیر دنیاست و قدرت قابل توجهی به لحاظ اقتصادی و سیاسی در جهان ندارد، توانسته در برابری جنسیتی بین زنان و مردان در مرتبه‌ای بالاتر از ایران قرار گیرد. به عبارت دیگر، ایران با یمن به‌عنوان ضعیف‌ترین کشور این گزارش فقط 14 رتبه فاصله دارد و هیچ بعید نیست که در آینده، جای این دو کشور با هم عوض شود و همین مرتبه بالاتر هم از دست برود و ایران در گزارش بعدی به رتبه آخر سقوط کند.

پایان